

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року №384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року №683)

Форма № Н – 3.04

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

Кафедра Економіки підприємств міського господарства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ»

спеціальність 7.03050401 – Економіка підприємства

(за видами економічної діяльності)

інститут, факультет, відділення *Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова, ЦПО та ЗН, заочне відділення*

Харків
ХНУМГ
2014 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Управління витратами**» для слухачів освітньо – кваліфікаційного рівня «спеціаліст» спеціальності 7.03050401 – Економіка підприємства (за видами економічної діяльності).

Розробники: В. Ф. Петрова, Ю. В. Горелкіна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Економіки підприємств міського господарства.

Протокол № 1 від «27»серпня 2013 року.

Завідувач кафедри Економіки підприємств міського господарства д.е.н., проф. А. Є. Ачкасов

Схвалено НМР ЦПО та ЗН за спеціальністю 7.03050401 – Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)

Протокол № 1 від «03» вересня 2013 року.

Голова А. Є. Ачкасов

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3		нормативна
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 7.03050401 «Економіка підприємства»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 1		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: розрахунко-графічне завдання		Семестр
Загальна кількість годин – 108		4-й
Тижневих годин для заочної форми навчання: аудиторних – 12 самостійної роботи студента – 96	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції
		8 год.
		Практичні, семінарські
		4 год.
		Лабораторні
		–
		Самостійна робота
96 год.		
Індивідуальні завдання: РГЗ		
20 год.		
Вид контролю: залік		

***Примітка:** співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 8 % до 92 %.*

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Будь-яка діяльність, передусім виробнича, потребує витрат ресурсів. Від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства.

Особливо актуальна проблема управління витратами для вітчизняних підприємств, які нині перебувають на складному етапі реструктуризації та адаптації до ринкового середовища з урахуванням міжнародних вимог і правил. Так, запровадження нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку, розроблених згідно із міжнародними стандартами, підвищує вимоги до кваліфікації спеціалістів економічного профілю. На підприємстві вони повинні самі формувати систему управління витратами, опрацьовувати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання продукції тощо. Отже, у

навчальному процесі з підготовки фахівців цим питанням має приділятися належна увага.

Мета і завдання дисципліни:

– чітке розуміння слухачем сутності витрат, їх різновидів і класифікації, напрямів аналізу структури витрат, співвідношення витрат і собівартості продукції.

– набуття знань про закономірності формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень.

Дисципліна «Управління витратами» **вивчає** процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями за постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії.

У результаті вивчення дисципліни студенти мають:

знати:

- предмет дисципліни «Управління витратами»;
- які на підприємстві є витрати, де і як вони формуються, яким має бути їх контроль, як впливати на їх величину;

вміти:

- виявляти фактори, що зумовлюють рівень витрат, обчислювати їх величину за видами, місцями та носіями, аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства;
- на підприємстві формувати систему управління витратами, опрацьовувати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання продукції тощо

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМ 1. Загальна характеристика витрат та система управління витратами на підприємстві .

1. Загальна характеристика витрат.
2. Система управління витратами.
3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.
4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів.
5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів.
6. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень.
7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Заочна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль Управління витратами						
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика витрат та система управління витратами підприємства						
Тема 1. Загальна характеристика витрат.	10	1	—	—	—	9
Тема 2. Система управління витратами	12	2	—	—	—	10
Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	20	2	1	—	—	17
Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів.	20	2	1	—	—	17
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів.	10	1	—	—	—	9
Тема 6. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	12	—	1	—	—	11
Тема 7 Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	24	—	1	—	—	23
Разом за змістовним модулем 1	108	8	4	—	—	96
Усього годин	108	8	4	—	—	96
ІНДЗ: розрахунково-графічне завдання	-	-	-	-	-	20
Усього годин	-	-	-	-	-	20

5. Теми семінарських занять (не передбачені навчальним планом)

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	1
2	Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	1
3	Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	1
4	Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	1
	Разом	4

7. Теми лабораторних занять (не передбачені навчальним планом)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика витрат.	9
2	Система управління витратами	10
3	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	17
4	Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів.	17
5	Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів.	9
6	Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	11
7	Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	23
	Разом	96

9. Індивідуальні завдання

№ з/п	Вид індивідуального завдання	Найменування завдання	Зміст завдання	Обсяг завдання	Кількість годин
1	розрахунково-графічне завдання (РГЗ)	Систематизація, закріплення та поглиблення знань отриманих під час вивчення курсу	РГЗ є письмовою формою самостійної роботи студентів, які, спираючись на теоретичні знання з дисципліни, виконують теоретичну і практичну частини і оформлюють текст за відповідними вимогами. Формою контролю є захист завдань РГЗ	Пояснювальна записка на 20-25 стор.	20

10. Методи навчання

Тематичний план вивчення дисципліни «Управління витратами» слухачами заочної форм навчання наведено у розділах 4,6,8.

Основними формами вивчення її є:

- лекції;
- практичні заняття;
- самостійна робота.

Аудиторні заняття (лекції, практичні заняття)

На лекціях розглядаються теми або окремі їх питання, які є досить складними за змістом, неповно та несистемно висвітлені в літературі, передусім навчальній. Слід мати на увазі, що управління витратами підприємства — це динамічна система, яка постійно розвивається на основі передового досвіду менеджменту. Особливо це стосується вітчизняних підприємств, які проходять складний процес реструктуризації та адаптації до ринкових умов. Ця обставина підвищує роль лекцій як форми навчального процесу, оскільки на них можна оперативніше аналізувати напрями розвитку системи управління витратами.

На практичні заняття виносяться найсуттєвіші питання, насамперед методичні, які потребують обговорення і поглибленого з'ясування сутності.

Плани практичних занять за кожною з тем наведено у розділі 6. Важливим завданням практичних занять є розгляд методики розв'язання задач та аналізу виробничих ситуацій на конкретних матеріалах. В процесі практичних занять здійснюється поточний контроль рівня знань студентів.

Самостійна робота (вивчення основної та додаткової літератури, виконання РГЗ)

Велике значення у процесі вивчення й закріплення знань має самостійна робота слухачів, завданням самостійної роботи є також отримання більш глибоких знань, як результату вивчення додаткових літературних джерел.

11. Методи контролю

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів при вивченні дисципліни «Управління витратами» використовуються наступні форми і методи контролю:

Поточний контроль за результатами вивчення тем змістового модуля:

- у вигляді тестування: за ЗМ 1.Теми 1-4 і ЗМ 1.Теми 5-7.
- вирішення і захист індивідуального завдання (РГЗ).

Підсумковий контроль. За умовами кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускаються студенти, що набрали не менше 30 балів з поточного контролю за усіма темами змістовного модулю. Підсумковий контроль здійснюється за комплексними тестовими завданнями у письмовій формі. Остаточна оцінка знань студентів з дисципліни – інтегральна (100-бальна).

12. Розподіл балів, які отримують слухачі (заочна форма навчання)

Види та засоби контролю та структура залікового кредиту з дисципліни «Управління витратами» наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. – Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Параметри оцінки (бали за відповідями за формами поточного контролю)	Підсумкові бали (відсоток від загального обсяга)	Діапазон оцінки, балів
1	2	3	4
Поточний контроль з тем			
ЗМ 1.1Теми 1-4.Контрольна робота у вигляді тестування	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 85-100 балів ✓ 75-80 балів ✓ 65-70 балів ✓ 55-60 балів ✓ до 50 балів 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 20 ✓ 15 ✓ 10 ✓ 5 ✓ 0 	0-20

1	2	3	4
ЗМ 1.1 Теми 5-7.Контрольна робота у вигляді тестування	✓ 85-100 балів ✓ 75-80 балів ✓ 65-70 балів ✓ 55-60 балів ✓ до 50 балів	✓ 20 ✓ 15 ✓ 10 ✓ 5 ✓ 0	0-20
Вирішення і захист індивідуального завдання (розрахунково-графічна робота)	✓ Правильність розрахунків ✓ Захист змісту завдання	max.10 max.10	0-20
Підсумковий контроль з дисципліни – залік			0-40
Всього за модулем 1			0-100

Оцінювання знань з модуля здійснюється за 100-бальною шкалою на основі суми результатів поточного та підсумкового контролю. Завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні [0;60], завдання, що виносяться на залік - в діапазоні [0;40].

Поточний контроль за змістовним модулем проводиться після того, як розглянуто весь теоретичний матеріал, виконані практичні завдання в межах змістовного модуля і завдання на самостійну роботу. Цей вид контролю проводиться у вигляді тестування. Використовуються тести закритої форми (з множинним вибором, графічні тести) і тести відкритої форми (на обмежену кількість відповідей, на множину кількість відповідей, на знання формул, на вирішення практичних ситуацій).

Поточний тестовий контроль з кожного змістовного модуля оцінюється в діапазоні 0-20 балів шляхом підрахунку кількості балів по кожному тесту і в цілому за тестовим завданням згідно з критеріями оцінювання, які наведені в таблиці.

Поточний контроль також передбачає, крім виконання двох тестових завдань, написання і захист індивідуального завдання (розрахунково-графічної роботи).

Критерії оцінювання індивідуального завдання (розрахунково-графічної роботи):

✓ *Оцінка 20 балів* – індивідуальне завдання виконано на високому рівні, представлені повні розв'язки завдань і зроблені обґрунтовані висновки. На всі запитання викладача отримані правильні відповіді.

✓ *Оцінка 15 балів:* індивідуальне завдання виконано, однак мають місце окремі недоліки неprincipового характеру: допущено незначних помилок при формулюванні термінів, категорій, наявні незначні арифметичні помилки у розрахунках або не точно зроблені висновки. На переважну більшість запитань викладача було подано правильні відповіді.

✓ *Оцінка 5 балів:* розрахунково-графічна робота виконана більше 50 % правильно, або допущені неточності в 70 % завдань, але обов'язково одне

завдання розв'язане правильно. Є зауваження щодо оформлення роботи. Студентом подано правильні відповіді лише на окремі запитання викладача.

✓ *Оцінка 0 балів:* виконано менше 50 % завдань правильно, допущені неточності в усіх завданнях, розрахунки неправильні внаслідок допущення грубих помилок.

Залік проводиться письмово – підсумкове комплексне тестування з дисципліни. На залік виносяться ключові питання, типові та комплексні задачі, що потребують змістовної письмової відповіді та розв'язку. Тестові завдання заліку містить 4 завдання, кожне з яких оцінюється за шкалою 10; 5; 0 балів. За формою і змістом завдання поділяються на два блоки: перший блок містить 3 теоретичних запитання; другий блок - 1 задачу.

Результати заліку оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів (включно). В разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж в 20 балів (0, 5, 10, 15) він отримує незадовільну оцінку за результатами заліку (тобто 0 балів) та незадовільну загальну підсумкову оцінку. В цьому випадку отримані результати поточного контролю не враховуються.

Оцінка та залік виставляється за національною шкалою (4-х-бальною) поряд із загальною підсумковою оцінкою в 100-бальній шкалі (за системою ECTS) за наступними параметрами таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Базова

1. *Ананькіна Е. А., Данилочкіна Н. Г.* Управление затратами. — М.: ПРИОР, ИВАКО Аналитик, 1998. — 64 с.

2. *Бутинець Ф. Ф.* та ін. Бухгалтерський управлінський облік. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 448 с.

3. Голов С. Ф. Управленческий бухгалтерский учет. — К.: Скарбы, 1998. — 384 с.
4. Грещак М. Г., Гребешкова О. М., Коцюба О. С. Внутрішній економічний механізм підприємства. — К.: КНЕУ, 2001. — 228 с.
5. Котляров С. А. Управление затратами. — СПб.: Питер, 2001. — 160 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Бухгалтерія: право, податки, консультації. — 2001. — № 5.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» // Так само.
8. Управление затратами на предприятии: Учеб. / Под ред. Г. А. Краюхина. — СПб.: Издат. дом «Бизнес-пресса», 2000. — 276 с.
9. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат: Пер. з нім. — К.: Таксон, 2000. — 521 с.
10. Хорнгрен И. Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: Пер. с англ. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 416 с.
11. Шим Д. К., Сигел Д. Т. Методы управления стоимостью и анализа затрат: Пер. с англ. — М.: Филинь, 1996. — 344 с.
12. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран: Пер. с польск. — М.: Финансы и статистика, 1991. — 240 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Цифровий репозиторій ХНАМГ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>
2. Ивченко, С. В. Оценка влияния корпоративных социальных и благотворительных программ на показатели основной деятельности компании: обзор зарубежного опыта [Электронный ресурс] / С. В. Ивченко // Благотворительность в России: исторические и социально-экономические исследования. – № 2, 2003. Режим доступу: www.urbanecomomics.ru/publications.
3. Шмиголь, Н. М. КСВ - дохід: визначення, оцінка, ефективність [Електронний ресурс] / Н. М. Шмиголь // Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2010_1/articles/1_Shmygol.pdf.
4. Украинское Рейтинговое Агентство (УРА) в рамках проекта Всеукраинской рейтинговой программы «Гвардия» (издатель ООО «Газета Галицкие контракты» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://archive.kontrakty.ua>
5. Руководство по отчетности в области устойчивого развития [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/LanguageSpecific/Russian>
6. Публичные отчеты по КСО в мировых базах [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.corporateregister.com

Навчальне видання

Робоча програма навчальної дисципліни

«Управління витратами»

спеціальність 7.03050401 – Економіка підприємства

(за видами економічної діяльності)

Розробники: **ПЕТРОВА** Валентина Федорівна,

ГОРСЬКІНА Юлія Вікторівна

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2013, поз. 447 б

Підп. до друку 25.09.2013 р.

Друк на ризографі

Тираж 1 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,4

Зам. № 9704

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.